

Verdens helse

Ny WHO-strategi mot fattigdomssykdommer

■ «Skal bedre helse fungere som en strategi for fattigdomsbekjempelse, må vi nå frem til de fattigste,» sa Margaret Chan, generaldirektør i Verdens helseorganisasjon (WHO), under presentasjonen av den nye tiårsplanen mot tropiske sykdommer nylig (1). Helsetjenestene må nå ut til de fattigste i avsidesliggende strøk, og forskning og lederskap må innrettes mot dette, sa hun.

WHO har i over 30 år støttet arbeidet mot lepra, onkocerkiasis (elveblindhet), Chagas' sykdom (amerikansk trypanosomiasis), lymfatisk filariasis og visceral leishmaniasis, ofte omtalt som «de glemte sykdommene». Målsettingen er nå å utrydde dem, enten totalt eller i store deler av verden. WHO vil fortsatt prioritere høyt arbeidet mot tuberkulose og hivinfeksjon i fattige land. Arbeidet med å etablere nettverk med støtte fra både offentlige og private bidragsytere for å utvikle nye tester og legemidler mot malaria og andre infeksjonssykdommer vil fortsette.

Spesialprogrammet for forskning og utdanning innen tropiske sykdommer (TDR) ledes av et styre med representanter fra dets fire hovedsponsorer, nemlig WHO, FNs hjelpeorganisasjon for barn (UNICEF), Verdensbanken og FNs utviklingsprogram (UNDP), samt 30 representanter fra rike og fattige land.

Petter Gjersvik

petter.gjersvik@legeforeningen.no
Tidsskriftet

Litteratur

1. World Health Organization. New Strategy adopted on diseases of poverty. www.who.int/mediacentre/news/releases/2007/pr33/en/print.html [3.7.2007].

Internasjonal medisin

På en blå hest inn i fremtidens psykiatri

Mars 1973 i den italienske byen Trieste: Bak en stor, lyseblå hest laget av pappmasjé og treverk går ansatte og pasienter ved byens store psykiatriske sykehus i tog sammen med kunstnere og vanlige borgere. Hesten, laget på den første sykehusavdelingen som ble tømt for pasienter, symboliserer ønsket om frihet. Senere har den symbolisert store endringer innen italiensk psykiatri.

I august 1971 overtok den visjonære og politisk radikale psykiateren Franco Basaglia (1924–80) ledelsen av det store psykiatriske sykehuset i Trieste. Det arkitektonisk vakre San Giovanni-sykehuset ble bygd på begynnelsen av 1900-tallet av Ludovico Braidotti etter modell av Berghof i Wien, basert på den tidens tanker om asylbehandling. Sykehuset omfattet over 30 store bygninger og var omgitt av store murer. I 1971 hadde sykehuset nesten 1 200 innlagte pasienter, hvorav 90 % var tvangsinnlagt. Få pasienter benyttet seg av muligheten til frivillig innleggelse, slik en ny lov i 1968 hadde åpnet for (1).

Fra terapeutisk samfunn til demokratisk psykiatri

Basaglia var hentet fra en tilsvarende stilling i naboregionen Gorizia, der han sammen med sin stab hadde utviklet ideer om det terapeutiske samfunn. Denne modellen hadde vakt nasjonal interesse etter utgivelsen av boken *L'instituzione negata*, der Basaglia beskrev forsøkene på å humanisere et psykiatrisk sykehus, men kom til at dette ikke var mulig. Så snart pasientene kom bak sykehusmurene, gikk de inn i en tilstand av følelsesmessig tomhet, institusjonsnevrose eller institusjonalisering, som Basaglia kalte fenomenet. Han mente at pasientene ble lagt inn i institusjoner som var opprettet for å gjøre de psykisk syke ufarlige og for å forsøke å kurere dem, men at institusjonen ikke mestret å vurdere det enkelte individs behov og spesielle situasjon. I stedet for å reformere psykiatriske sykehus, måtte de nedlegges fordi de produserte sykdom.

Basaglia startet en arbeidsgruppe av unge leger, sosiologer, sosialassistenter, frivillige og studenter fra hele Italia og fra utlandet. Sammen tok de fatt på prosjektet med å endre organiseringen av psykiatrien. De ville erstatte sykehusets funksjoner med et alternativt tilbud ute blant befolkningen

i kommunen. Sentrale trekk ved denne pionerbevegelsen var et antiinstitusjonelt perspektiv, en sterk betoning av pasientens menneskerettigheter og bekjempelse av tvangsbruk, frihetsberøvelse og utelukkelse fra nærmiljøet, foruten et nytt, desentralisert behandlingstilbud. Bevegelsen ble gjerne kalt demokratisk psykiatri (2).

Lov 180

«Galskapen er en menneskelig tilstand. Galskapen er til stede i oss på samme måte som fornuften. Samfunnet må akseptere galskapen liksom fornuften,» hevdet Franco Basaglia i et av sine mest kjente sitater. Til tross for reformprosesser i Storbritannia og Frankrike etter den annen verdenskrig, hadde ingen egentlig klart å flytte psykiatriens fokus fra sykehus til samfunn – det manglet rett og slett kunnskapsgrunnlag og etablert praksis. Lovverk var oftest basert på oppfattelsen av at psykisk syke var farlige, og ga liten mulighet for befolkningen

Franco Basaglia mente at psykiatriske sykehus ikke var egnet til behandling av psykisk syke mennesker. Foto Michael Lucan